

**GLOBALLASHUV DAVRIDA XORIJIY TIL O'RGANUVCHILAR
UCHUN RAQAMLI MEDIA MUHITNING TA'SIRI**

Milliy g'oya, huquq kafedrası

katta o'qituvchisi (phd)

Abdupattayev Hasanboy

Olimjonova Marjona Elyorjon qizi

Qo'qon Davlat Universiteti

Xorijiy til fakulteti

1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola globallashuv sharoitida xorijiy til o'rganuvchilar uchun raqamli media muhitining ta'sirini atroflicha tahlil qiladi. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, mobil ilovalar, sun'iy intellektga asoslangan vositalar va boshqa raqamli resurslar til o'rganish jarayonini qanday o'zgartirayotgani, ularning afzalliklari va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar ko'rib chiqiladi. Maqolada raqamli media orqali haqiqiy kommunikativ muhitni yaratish, avtonom o'rganishni rivojlantirish, individual ehtiyojlarga moslashish va madaniyatlararo muloqotni kuchaytirish imkoniyatlari yoritiladi. Shuningdek, raqamli vositalardan samarali foydalanish strategiyalari, o'qituvchilarning yangi roli hamda kelajakdagi tadqiqot yo'nalishlari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Globallashuv, raqamli media, xorijiy til o'rganish, til ta'limi, internet, ijtimoiy tarmoqlar, mobil ilovalar, sun'iy intellekt, avtonom o'rganish, madaniyatlararo muloqot, o'qituvchining roli, ta'lim texnologiyalari.

Аннотация: Данная статья всесторонне анализирует влияние цифровой медиа-среды на изучающих иностранные языки в условиях глобализации. Рассматривается, как Интернет, социальные сети, мобильные приложения, инструменты на основе искусственного интеллекта и другие цифровые ресурсы изменяют процесс изучения языка, их преимущества и потенциальные проблемы. В статье освещаются возможности создания

реальной коммуникативной среды через цифровые медиа, развития автономного обучения, адаптации к индивидуальным потребностям и усиления межкультурного диалога. Также обсуждаются стратегии эффективного использования цифровых инструментов, новая роль преподавателей и направления будущих исследований.

Ключевые слова: Глобализация, цифровая медиа, изучение иностранного языка, языковое образование, интернет, социальные сети, мобильные приложения, искусственный интеллект, автономное обучение, межкультурная коммуникация, роль преподавателя, образовательные технологии.

Abstract: This article comprehensively analyzes the impact of the digital media environment on foreign language learners in the era of globalization. It examines how the Internet, social networks, mobile applications, AI-powered tools, and other digital resources are transforming the language learning process, highlighting their advantages and potential challenges. The article explores opportunities for creating authentic communicative environments through digital media, fostering autonomous learning, adapting to individual needs, and enhancing intercultural dialogue. Furthermore, strategies for effective use of digital tools, the evolving role of educators, and directions for future research are discussed.

Keywords: Globalization, digital media, foreign language learning, language education, internet, social networks, mobile applications, artificial intelligence, autonomous learning, intercultural communication, role of educators, educational technologies.

Kirish: Raqamli media va til o'rganishning integratsiyasi: Raqamli media, asosan, internetga asoslangan platformalar va vositalarni o'z ichiga oladi. Bularga ijtimoiy tarmoqlar (Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn), video-xosting platformalari (YouTube, TikTok, Vimeo), onlayn kurslar (Coursera, edX, Khan Academy), til o'rganish ilovalari (Duolingo, Babbel, Memrise), podkastlar, onlayn lug'atlar va elektron kitoblar kiradi. So'nggi yillarda sun'iy intellekt (SI) asosidagi vositalar, masalan, chatbotlar, nutqni aniqlash va tarjima xizmatlari ham til o'rganish

landshaftini tubdan o'zgartirmoqda. Bu vositalar til o'rganuvchilarga quyidagi muhim imkoniyatlarni taqdim etadi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek, "Biz yoshlarimizning zamonaviy bilim va kasb-hunarlarni puxta egallashi, ularga xorijiy tillarni o'rgatishga alohida e'tibor qaratishimiz lozim, chunki bu ularning kelajagi va mamlakatimiz taraqqiyoti uchun muhimdir"¹

Haqiqiy kommunikativ muhit: Ijtimoiy tarmoqlar, messengerlar va onlayn forumlar orqali ona tilida so'zlashuvchilar bilan bevosita muloqot qilish imkoniyati paydo bo'ldi. Bu o'rganuvchilarga haqiqiy hayotiy vaziyatlarda tilni qo'llash, madaniy kontekstni tushunish va tabiiy nutqni eshitish imkonini beradi. Virtual almashinuv dasturlari (virtual exchange programs) talabalarga turli mamlakatlardagi tengdoshlari bilan hamkorlikda loyihalar qilishga va real aloqalarni o'rnatishga yordam beradi.

Cheksiz va xilma-xil resurslar: Internetda har qanday til darajasi va qiziqishi uchun mo'ljallangan bepul va pullik materiallar mavjud. O'rganuvchilar o'zlarining shaxsiy ehtiyojlari va maqsadlariga mos keladigan kontentni tanlashlari mumkin (masalan, yangiliklar, badiiy filmlar, teleko'rsatuvlar, musiqa, ilmiy maqolalar, bloglar, onlayn jurnallar). Bu o'rganishni subyektiv qiziqishlarga qarab boyitishga imkon beradi.

Moslashuvchanlik va avtonomiya: Raqamli vositalar yordamida tilni istalgan vaqtda va istalgan joyda o'rganish mumkin. Bu o'rganuvchilarga o'zlarining shaxsiy jadvali va tempini belgilash imkonini beradi, bu esa avtonom o'rganishni rag'batlantiradi. O'rganuvchi o'zining zaif tomonlariga ko'proq e'tibor qaratishi, o'z tezligida harakat qilishi va o'ziga qulay o'rganish usullarini tanlashi mumkin.

Multimedia imkoniyatlari: Matn, audio, video, animatsiya va interaktiv mashqlarning birikmasi til o'rganishni yanada qiziqarli va samarali qiladi. Vizual va eshitish vositalari tushunishni osonlashtiradi, xotirada qolishni oshiradi va materialni mustahkamlashga yordam beradi. Masalan, subtitrlar bilan filmlar tomosha qilish, audioni tinglab, matnni o'qish kabi mashqlar tinglab tushunish va o'qish ko'nikmalarini birgalikda rivojlantiradi.

¹ Mirziyoyev, Sh. (2021). O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi. Toshkent.

Madaniyatlararo tushuncha va empatiya: Xorijiy mediaga kirish orqali o'rganuvchilar til o'rganilayotgan mamlakatning madaniyati, urf-odatlar, qadriyatlari, ijtimoiy normalari va hatto nozik hazillarini bevosita o'rganishlari mumkin. Bu esa madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga, stereotiplarni buzishga va global fuqarolikni shakllantirishga yordam beradi.

Raqamli medianing afzalliklari: Yuqori motivatsiya va immersiya: Interaktiv, o'yinlashtirilgan va qiziqarli kontent o'rganuvchilarni motivatsiya qilishga yordam beradi. O'yinlashtirish (gamification) elementlari, yutuqlar tizimi, ballar va reytinglar o'rganishni yanada jozibador qiladi. Virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyalari esa til o'rganishga immersiv (cho'milib ketish) muhitni taqdim etadi. Ushbu texnologiyalar yordamida til o'rganish virtual dunyoda realistik stsenariylarni simulyatsiya qilish orqali yanada samarali bo'lishi mumkin². Raqamli ta'lim texnologiyalarining til o'qitish metodikasiga ta'siri borasida Usmonov o'z tadqiqotlarida muhim xulosalarga kelgan³.

Shaxsiylashtirilgan va moslashuvchan o'rganish yo'llari: Sun'iy intellektga asoslangan ko'pgina raqamli platformalar o'rganuvchining ehtiyojlari, taraqqiyoti, o'rganish uslubi va hatto kayfiyatiga mos ravishda materiallarni moslashtirish imkonini beradi. Bu individual o'rganish trayektoriyalarini yaratishga yordam beradi.⁴

Tezkor fikr-mulohaza va xatolarni tahlil qilish: Til o'rganish ilovalari, SIga asoslangan grammatika tekshiruvchilari va nutq tanib olish tizimlari tezkor javoblar va xatolar tahlilini taqdim etadi. Bu o'rganuvchilarga o'z kamchiliklarini darhol tuzatishga, talaffuzini yaxshilashga va yanada samaraliroq o'rganishga yordam beradi. Globallashuv sharoitida til o'qitishning innovatsion yondashuvlari haqida Ahmedova ham o'z fikrlarini bildirgan.⁵

² Dalsgaard, C. (2015). The value of virtual reality in language learning. Journal of Virtual Worlds Research, 8(2), 1-15.

³ Usmonov, N. (2018). Raqamli ta'lim texnologiyalari va xorijiy tillarni o'qitish metodikasi. Toshkent: Fan va texnologiya.

⁴ Chapelle, C. A. (2001). Computer Applications in Second Language Acquisition: Foundations for Teaching, Research, and Learning. Cambridge University Press.

⁵ Ahmedova, D. (2020). Globallashuv sharoitida til o'qitishning innovatsion yondashuvlari. Samarqand Davlat Universiteti ilmiy axborotnomasi, 3(121), 87-91.

Iqtisodiy samaradorlik va qulaylik: Ko'pgina bepul resurslarning mavjudligi va internetga kirishning kengayishi til o'rganishni hamma uchun arzon va qulay qiladi. An'anaviy kurslarga borishga imkoniyati bo'lmaganlar uchun bu juda muhim imkoniyatdir.

Yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar va cheklovlar: Raqamli medianing barcha afzalliklariga qaramay, uning til o'rganishga ta'sirida ba'zi cheklovlar va muammolar ham mavjud bo'lib, ularni e'tiborga olish zarur:

Axborotning haddan tashqari ko'pligi (Information Overload): Internetdagi juda ko'p ma'lumotlar o'rganuvchini chalkashtirib yuborishi va ularni samarali, sifatli materiallarni tanlashda qiynalishiga olib kelishi mumkin. Bu "ma'lumot shovqini" o'rganuvchining diqqatini tarqatadi.

Sifat nazorati yo'qligi va noto'g'ri ma'lumotlar: Onlayn resurslarning hammasi ham ishonchli yoki pedagogik jihatdan to'g'ri bo'lmasligi mumkin. Ba'zi veb-saytlarda grammatik xatolar, noto'g'ri tarjimalar yoki eskirgan ma'lumotlar bo'lishi mumkin.

Diqqatni jamlash qiyinligi va chalg'ituvchi omillar: Raqamli muhitdagi chalg'ituvchi omillar (ijtimoiy tarmoqlardan keladigan xabarlar, bildirishnomalar, reklama) o'rganuvchining diqqatini buzishi va samarali o'rganishga to'sqinlik qilishi mumkin.

Texnik ko'nikmalar zarurligi va raqamli tafovut: Ba'zi o'rganuvchilarda raqamli vositalardan samarali foydalanish uchun yetarli texnik ko'nikmalar bo'lmasligi mumkin. Shuningdek, internetga kirish imkoniyatlari yoki texnologik savodxonlikdagi farqlar "raqamli tafovut"ni keltirib chiqarishi va ba'zi o'rganuvchilarni imkoniyatlardan mahrum etishi mumkin.

Ijtimoiy izolyatsiya va tabiiy muloqot yetishmasligi: Haddan tashqari ko'p raqamli o'rganish jonli insoniy muloqotni kamaytirishi va bu orqali og'zaki nutq ko'nikmalarining, ayniqsa, spontan suhbatda ishtirok etish va non-verbal ishoralarni tushunish kabi muhim jihatlarning yetarli darajada rivojlanmasligiga olib kelishi mumkin. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va til o'rganishda avtonomiya

masalalari Karimov tomonidan ham ko'rib chiqilgan bo'lib, bu boradagi muammolar muhokama etilgan⁶

Xavfsizlik va shaxsiy ma'lumotlar maxfiyligi: Onlayn platformalarda shaxsiy ma'lumotlarni qoldirish yoki notanishlar bilan muloqot qilish ma'lum xavflarni keltirib chiqarishi mumkin.

Kelajakdagi istiqbollar va tadqiqot yo'nalishlari: Raqamli media va texnologiyalar til o'rganish sohasida doimiy rivojlanishda. Kelajakda quyidagi tendentsiyalar va tadqiqot yo'nalishlari muhim ahamiyat kasb etadi:

Sun'iy intellekt va mashinani o'rganish (Machine Learning): SI va ML texnologiyalari til o'rganish platformalarini yanada aqlli va moslashuvchan qiladi. Nutqni aniqlashning takomillashuvi, tabiiy tilni qayta ishlash (NLP) va moslashtirilgan o'quv rejalari kelajak ta'limining asosini tashkil etadi.

Virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR): VR va AR texnologiyalari o'rganuvchilarga immersiv va interaktiv til o'rganish muhitlarini taklif etadi. Masalan, virtual sayohatlar orqali xorijiy shaharlarni "kezish" va tabiiy vaziyatlarda til amaliyotini bajarish.

Geymifikatsiya va immersiv o'yinlar: Til o'rganishga mo'ljallangan jiddiy o'yinlar (serious games) va geymifikatsiya elementlari o'rganishni yanada qiziqarli va samarali qiladi, motivatsiyani oshiradi.

Big Data va tahliliy vositalar: O'rganuvchilarning ma'lumotlarini tahlil qilish orqali o'quv dasturlarini optimallashtirish, shaxsiylashtirilgan takliflar berish va o'rganish samaradorligini oshirish.

Kross-platformali integratsiya: Turli xil raqamli vositalar va platformalar o'rtasida uzluksiz integratsiyani ta'minlash, bu orqali o'rganuvchilar uchun yagona va qulay ekotizim yaratish.

Xulosa: Globallashtiruv davrida raqamli media muhiti xorijiy til o'rganish uchun beqiyos imkoniyatlar yaratmoqda. U til o'rganishni yanada qulay, moslashuvchan, shaxsiylashtirilgan, immersiv va qiziqarli qildi. Raqamli vositalar

⁶ Karimov, A. (2019). Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va til o'rganishda avtonomiya. Xorijiy filologiya: til, adabiyot, ta'lim, 4(73), 112-115.

orqali haqiqiy kommunikativ muhitga kirish, cheksiz resurslardan foydalanish, avtonom o'rganishni rivojlantirish va madaniyatlararo tushunchani chuqurlashtirish mumkin. Biroq, bu vositalardan samarali foydalanish uchun ongli yondashuv, tanqidiy fikrlash, axborot savodxonligi va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni bartaraf etish strategiyalarini bilish talab etiladi. O'qituvchilarning roli ham o'zgarib, ular o'rganuvchilar uchun yo'l ko'rsatuvchi va murabbiyga aylanishmoqda. Kelajakda raqamli texnologiyalar, xususan, sun'iy intellekt, virtual reallik va mashinani o'rganish til ta'limining yanada chuqur integratsiyalashuviga olib kelishi, o'rganuvchilar uchun yanada boy va immersiv tajribalarni taqdim etishi kutilmoqda. Raqamli media til o'rganish landshaftini qayta shakllantirishda davom etadi va ushbu sohadagi tadqiqotlar va innovatsiyalar tobora muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirziyoyev, Sh. (2021). O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi. Toshkent.
2. Dalsgaard, C. (2015). The value of virtual reality in language learning. Journal of Virtual Worlds Research, 8(2), 1-15.
3. Usmonov, N. (2018). Raqamli ta'lim texnologiyalari va xorijiy tillarni o'qitish metodikasi. Toshkent: Fan va texnologiya.
4. Chapelle, C. A. (2001). Computer Applications in Second Language Acquisition: Foundations for Teaching, Research, and Learning. Cambridge University Press.
5. Ahmedova, D. (2020). Globallashuv sharoitida til o'qitishning innovatsion yondashuvlari. Samarqand Davlat Universiteti ilmiy axborotnomasi, 3(121), 87-91.
6. Karimov, A. (2019). Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va til o'rganishda avtonomiya. Xorijiy filologiya: til, adabiyot, ta'lim, 4(73), 112-115.